

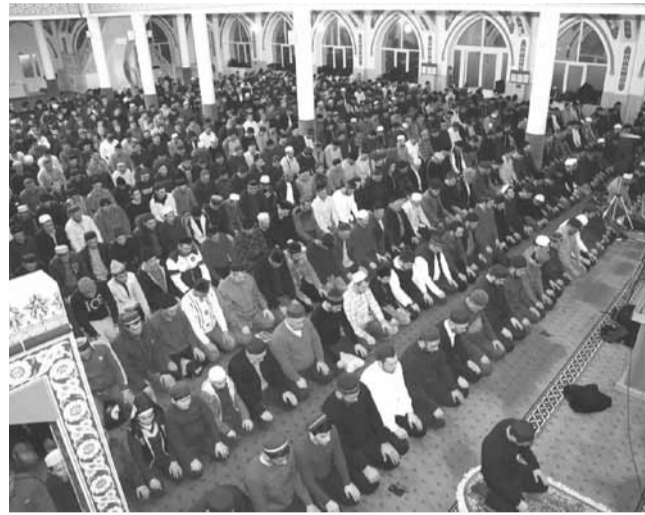
Юреклерибизге иман салайыкъ

АРСЛАН ГЪАЖИ МОЛЛАЕВ,
ЯХСАЙ ЮРТНУ ИМАМЫ

Гьюрметли бусурман къардашларым ва бусурман къызардашларым! Бир-бирде, бир асил адам булан ёлукъган сонг: «Не яхшы адам эди, гьейлер, шо адамны бетинде иманны нюрю гёрюнюп тура эди», – деп айтабыз. Бир-бирде буса, яман адам булан ёлукъган сонг: «Яхари, шо адамда имандан болган зат ёкъ эди», – деп де чыгып гете. Шолай болганда, иман деген зат не зат экен? Иман деген затны нечик англамагъа герекбиз? Шо гъакъда тебенде язмагъа къарайыкъ.

Иман деген зат, къардашлар, инсанны яратган Есине ювукъ этеген, бийик даражалагъа етишдиреген, ахырат дюньясында да талайлы этеген, женнетлеге гийиреген инсанны юрегинде орналган бир нюр терекдир. Инсанны юрегинде ол иман деген нюр терек табылмай къалмакълыкъ буса имансызлыкъны къарангылыкъдыр, ахырат дюньяда даим гючлю азапны ичинде, эсик болган гьалда, жагъаннемде къалаган талайсызлыкъдыр. Бир якъдан – талайлыкъ, бириси якъдан – талайсызлыкъ, бир якъдан – яманлыкъ, бир якъдан – ярыкълыкъ, бириси якъдан – къарангылыкъ. Эки бир-бирине къаршы ёллар, эки къаршы къурулуш, Аллагъ яратган эки къаршы гьаллар. Эки де къаршы ёлну бирин тангласын учун яратган Есибиз инсанны гъакъыл булан безендирген. Хабарда гелегенге гёре, Аллагъу таала Адам пайхаммарны яратган сонг, сыйлы болган Жабрайыл малайикден Адам пайхаммаргъа уьч затны йиберген. О затланы биринчиси гъакъыл, экинчиси иман, уьчюнчюсю де уялмакълыкъ болган, къардашлар. «Есинг сагъа йиберген уьч де затдан суйгенингни тангла», – деп,

Жабрайыл малайик Адам пайхаммаргъа айтганда, Адам пайхаммар уьч де эсерилген затдан гъакъылны танглаган. Сонг Жабрайыл малайик имангъа да, уялмакълыкъгъа да: «Адам пайхаммар гъакъылны танглады, сиз еригизге къайтыгъыз», – деп айтган. Шо заманда иман айтган уялмакълыкъгъа: «Магъа Есим буюргъан эди гъакъыл болган ерде сен де болажакъсан деп, шо саялы мен де гъакъыл булан къаламан, сен буса еринге къайт», – дей.

БЕТ 3

НАСИГЪАТ

Дюньялыкъ яшавну яхшылыкъларына арт берив

Дюньялыкъ яшавгъа арт беривню маънасы

Дюньялыкъ яхшылыкълагъа арт беривню (зухд) къорчюсю, Къудратны Есинден къайры, бары да затлардан юрегин азат этивдедир, къайсы къайда булан да дюньялыкъ мал-матагъа ес болувну гери урувдадыр, олай да мал-матагъны озьюн гери урувдадыр. Арт берив деген затны оюна гелтирив шо узакъ оьмюрге бир тюрлю умутлагъа байлавлу болма тюшмейгенидир, дюньялыкъ яшавну яхшылыкъларына къаст этивден юрегин де, къолларын да азат этивдюр.

БЕТ 6

ТАРБИЯ

Дюньялыкъ яшавгъа арт беривню къорчюсю

Алдынгы муьминлер дюньялыкъ яшавгъа арт беривню (зугъд) къорчюсюне янгылышсыз тюшюнген ва ону башгъа-башгъа даражаларын токъташдырган. Айтылагъан кюйде, Абу Язид аль-Бастамиге аскетизмни (яшавну леззетлеринден элчегип, гьар затдан сакъланып яшав, аскетлик яшав) ва ол дюньялыкъ мал-матагъдан нечик арт бергенини гъакъында сорагъанда, уллу муьмин булай жавап берген: «Аскетизмни нечик буса да бир даражасы ёкъ». Аль-Бастамиге ол нени гёз алгъа тутагъанны гъакъында сорагъанда, ол булай жавап берген: «Неге тююл, мен уьч гюн аскетимзде турдум, дёртюнчю гюн буса шондан чыкъдым. Биринчи гюн мен шу дюньягъа ва ону бары да бар-барлыгына арт бердим.

5 БЕТ

ГЪАРАКАТ

Жамиятгъа ругъ-къылыкъ якъдан билим берив

Белгили кюйде, гъалиги гъакъыкълары шартларында яш наслугъа билим берив ва огъар гъакъ герти ругъ-къылыкъ байлыкъланы ва дин билимлени уьйретмек жамиятны къылыкъ къорчюлерин дагъытивну ёлунда инамлы къалкъан болуп токътай, жагъиллени англавунда. Ватангъа бакъган якъда сюювну тувдура ва оланы экстремистлени гюплерине къошулудан якълай. Муна шо саялы ДР-ни муфтияты бек гъажатлы проектлени яшавгъа чыгъара, жамиятны ругъ-къылыкъ якъдан англавун артдырмакъ шо масъалаланы лап агъамиятлыларыны бириси гьисаплана. Билим берив чаралар гьар гюн оьтгериле, аслу гьалда яшёрюмлени арасында – школаларда, оьр охув ожакъларда, спорт залларда, оьр охув ожакъланы общежитиелеринде юрюлеген ишлеге яхшы тергев бакъдырыла.

АГЪМАТ ГЪАЖИ КАХАЕВ

ДР-НИ МУФТИСИНИ ОРУНБАСАРЫ

Билим берив идаралар учун токъташдырылган бек гъажатлы проектлени бирисини оьлчевюнде ДР-ни муфтияты школаны охувчуларын, ссузланы ва вузланы студентлерин маданият-патриот, ругъ-къылыкъ якъдан тарбияламакъ учун программа гъазирлеген, шону ДР-ни билим берив ишлеге ва илмугъа къарайган министерлиги тасдыкъ этген. Министерлик янгыз билим беривге тююл, яшёрюмлени къылыкъ якъдан тарбиялава да тергев бакъдырагъанын эстерме тюше, шону учун министерликге ва ону ёлбашчысы Шагъабас Къурамагъамматович Шагъовгъа разилик билдирме сюебиз.

3 БЕТ

Ругъани къуллукъчуланы жьыйыны болду

2 БЕТ

Район активни ишинде имам да ортакъчлыкъ этди

2 БЕТ

Облюню гебинлев

4 БЕТ

Кабахурма – гъайран емиш

4 БЕТ

Бабаюрт бойда

Районда ругъани кьуллукъчуланы жыйыны болду

Айны ахырларында районну имамы Магъамматрасул гъажи Магъамматов Бабаюрт райондагы юртланы имамларын жыйып, олай да ырыкъландырыв бёлкню вакилдерин де, «Инсан» де-

миатда ругъ-кылыкъ ишни гючлендирмекни гъакъында айтлды, райондагы пакъыр яшайган агълюлеге не йимик кёмек этилмеге болагъанлы уьстюнде де ойлашылды.

Айрыча Магъамматрасул гъажи районда охуйган оьр класслы яшланы арасында Ислам динни кюрчулерин биливге багъышланган ярышланы гъакъында айтды.

ген рагъмулу фондну ва «Ас-салам» газетни вакиллерин де чакъырп, жыйын оьтгерди. Ёлугъувда бир-нече масъалалар арагъа салынып, ойлашылды. Оланы арасында жа-

Районну имамы юртланы дин башчыларын халкъ арада «Ас-салам» газетни гъакъында англагъыв этмекни, ону пайдасыны гъакъында айтмакъны тиледи.

Болажакъ конкурс арагъа салынып ойлашылды

Апрель айны 28-нде районну Зило деген юртунда Магъамматрасул гъажи Магъамматовну ёлбашчылыгы булан динагълюлени жыйны оьтгерилди. Онда «Ас-салам» газетни вакили Гъабибулла Асадуллаев, «Инсан» деген рагъмулу фондну кьуллукъчусу Нурула Нурулаев да ортакъчылыкъ этди. Жыйын районда Дагъыстанны муфтиси шайх Агъмат гъажи Абдулаевни «Благонравие праведников» деген китапгъа

гёре конкурс оьтгерилежекте багъышланган эди. Шо конкурс ювукъ арада оьтгерилмеге герек ва шо учун гёзалгъа тутулган бары да ишлени гъакъында конкурсну ёлбашчысы Магъаммат Хадалов тындырыкылы айтды.

Жыйында оьзге масъалалар да арагъа салынды. Шолай, юртланы имамларына амалсыз яшайган агълюлени гъысапгъа алмакъ ва болагъан кёмекни гъабын этмеге ёралды.

Рагъмулу фондну директору ерлердеги иш булан таныш бола

Гетген айны ахырларында «Инсан» деген рагъмулу фондну директору Казим гъажи Темирбулатов, муфтиятны республикабызны темиркъазыкъ боюндагы вакили Агъмат гъажи Надырбеков булан Бабаюрт районда болдулар, эсгерилген фондну иши булан таныш болду, тергевлер этди. Районну имамы Магъамматрасул гъажи Магъамматов

ва Бабаюрт райондагы «Инсан» деген фондну ёлбашчысы Нурула Нурулаев этилеген ишни гъакъында айтды, толу маълумат берди.

«Инсан» деген фондну ерли бёлкюгю этеген иш булан Казим гъажи натижада рази къалды. Ол етишген уьстюнлюклер булан парахат болмай, гележекде де шо кюйде гъаракат этмеге чакъырды.

Хасавюрт бойда

Муфтени орунбасары Хасавюрт шагъарда

Дагъыстан муфтени орунбасары Агъмат гъажи Кахаев апрель айда Хасавюрт шагъарда болду, ерли ругъанилер булан ёлукъду, ырыкъландырыв бёлкню кьуллукъчуларыны иши булан таныш болду.

Ишни барышыны гъакъында муфтени орунбасарына Хасавюрт шагъарны Баш жума межитини имамы Умарасгъаб гъажи Умалаев тындырыкылы кюйде хабарлады. Ол эсгерени йимик, ырыкъландырыв иш шагъарда хыйлы да артган.

Гёргени ва эшитгени булан Агъмат бажикахаев рази къалды ва Хасавюрт якъдагы бары ругъанилеге, башында район имамланы Советини председатели Ражаб гъажи Ханмирзаев де булан, баракалла сёзлер айтды.

Олай да бу бойда «Инсан» деген рагъмулу фондну вакили болмагъа гереклиги айтлды ва шо кьуллукъгъа Магъаммат Ибрагимгъажиев дейген адамны белгиледи.

Ёлугъувну ахырында Агъмат гъажи Кахаев гележекде этилмеге герекли масъалаланы гъакъында айтды. Олай да ол оьсюп гелеген наслугъа бакъгъан якъда ырыкъландырыв ишни гючлендирмеге герекни эсгерди, демек экстремизмни ва террорчулукъну кьоркюнчлугъуну гъакъында болган чакъы кёп айтмагъа, англагъа тарыкъ.

Гьюрмет ва абур кыйматлыгъын тас этмеге туюшмей

25-нчи апрельде Дагъыстан муфтиятны ырыкъландырыв бёлкню бу бойлардагы вакили Камил Шайихов Хасавюрт райондагы Муцалавул юртну охувчулары булан ёлукъду.

Ругъани кьуллукъчу жыйылган яшлагъа ата-анагъа бакъгъан якъдагы абурлукъну гъакъында насигъат охууду.

«Гьюрмет ва абур бирт де оьсюню кыйматлыгъын тас этмеге герекмей, шо саялы бу-

гюн биз ата-аналарыбызгъа шолай янашмагъа болсакъ, тангалагъы гюн бизин авлетлерибиз де лап шо кюйде бизге оьзюбюзге де янашажакъ», – деди Камил гъажи.

Алим сёйлеген сонг, яшлар огъар хыйлы соравлар берди, жаваплар да алды. Кюйге къарагъанда оьсюп гелеген наслу бу масъалада хантав къалмагъа скоймей, ону агъамиятлыгъын англай.

Ругъанилер юрт башчыланы жыйынында ортакъчылыкъ этди

Арддагы гюнлерде Хасавюрт райондагы муфтиятны вакили Али гъажи Сайитгъусейнов ва Хасавюрт районну имамы Ражаб гъажи Ханмирзаев ерли юрт башчыланы жыйынында отакъчылыкъ этдилер.

Али гъажи Сайитгъусейнов муфтият оьсюп гелеген наслугъа ругъ-кылыкъ байлыкъланы сингдирип тарбиялайгангъа кёмек этегени булан жыйылганлагъа баракалла сёзлер айтды. Ол ташдырып айтган кюйде, районда оьтгерилген «Ислам динни маданияты ва тарихи» деген ярышларда ортакъчылыкъ этилгени сюндюрмей болмай. Алим сёйлевюне булай сёзлер къошду: «Яшларыбыз оьз динини гъакъында гъакъ герти

билимлер алмагъа болсун учун ва шо алган билимлерине гёре тыш ва ич якъдан сакъланып болмакъ учун, бизге шо ёрукъда бирче иш къурма тарыкъ. Гъали болгъунча бирликде этилген ишлер гёрсетген кюйде бирликдеги ишни натижасы бир къадар арта. Бугюн бизин алдыбызда кыйын масъала токътагъан – адамланы юреклеринде иманны сакълап болмакъ, ювукъ адамларыбызны питнеден, давдан, балагълардан сакълап болмакъ. Есибиз Аллагъ бизин гъакъ ёлгъа бакъдырсын ва шо ёлда ахыр тынышыбыз битгенче сакъласын! Сорав алынаган гюн Ол бизин барыбызгъа да рагъмулу болсун! Амин!»

Къаягент бойда

Район активни ишинде имам да ортакъчылыкъ этди

25-нчи апрельде Къаягентде районну башчысы Магъамматэмин Гъажиев де булан юрт башчылар, жамият ва гьукумат идараланы ёлбашчылары булан жыйын оьтгерилди. Мунда Магъачкъаладан гелген ДР-ни милли политикасына къарайган министри Татьяна Гамалей, ДР-ни Башчысыны ойчусу Камил Ланда да ортакъчылыкъ этди. Район активни шо жыйынында Къаягент районну имамы Аббас гъажи Гьусейновда бар эди.

Ёлугъувда оьзге масъалалар булан бирче миллетчиликни гъакъында да айтлды. Бу аврув бек кьоркюнчлукъ экени айтлды ва шондан нечик сакъланмагъа болагъанлы гъакъында да таклиф берилди.

Аббас гъажи жыйылганлагъа гъалиги заманда Ислам дин оьсюп тербейгенни эсге салып, хыйлы динге бакъгъан жагъил адамлар оьзлени «мен бусурманман» деп гъысаплайгъанны, миллетчиликке ёл кьоймайгъанны айтды. Олай да ол гъар ким оьсюню айланасындагылагъа юреги авруп янашмагъа, тибилигиндеги леге жаваплы болмагъа герекни эсге салды.

Юреклерибизге иман салайыкъ

1 « Шо ерде уялмакълыкъ: «Иман болган ерде сен де болажакъсан деп, Есим магъа да буюрган эди, шо себепден сизин булан мен де къаламан», – деп айтган. Сыйлы болган Жабрайыл малайик Адам пайхамаргъа гъакълны да, иманны да, уялмакълыкъны да берип гетген. Шо саялы да, къардашлар, гъакълны бар адамны ичинде иманы бардыр, иманы бар адамны ичинде буса уялмакълыкъны бардыр. Шолай болган заманда, къардашлар, уялмайгъанлыкъ, месепсизлик, не затны этме де къайырмайгъанлыкъ имансызлыкъны далили тюгюлмю? Имансызлыкъ буса гъакълсызлыкъны, адашмакълыкъны далили тюгюлмю? Буссагъатгъы заманда, Дагъыстандагъы бусурман адамлары арасындагъы татывсуздукъланы себеби иманны зайыплыкъныдан тюгюлмю? «Иман деген зат 70-ден кеп бөлүклерден къурулгандыр. О бөлүклени инг де сыйлысы «ЛЯ ИЛЯГЪА ИЛЛЯЛЛАГЪ» деген сөзлердир. О бөлүклени инг де гичиси буса, инсангъа яда жангъа пуршавлукъ этеген таш гесек йимик, яда таякъ гесек йимик затны ёлдан тайдырмакъдыр». «Уялмакълыкъ да иманны бир бөлүгюдюр», – деп айтган бизин Пайхамарыбыз ﷺ.

Бусурман къардашларым ва къызардашларым! Иманны бөлүклеринден бир адамны гёнгю ачыкъ болмакълыкъ, юреги гёземликден, хыянатчылыкъдан таза болмакълыкъ. Иманны бөлүклеринден бир гертилик, гъар-бир ишде, гъар-бир ерде мекенлик. Иманны бөлүклеринден бир инсангъа, жангъа языкъсынмакълыкъ, уллугъа абур этмеклик, гъюрмет этмеклик. Иманны бөлүклеринден бир, къардашлар, уялагъанлыкъ, намус тюшгенде, шону кютмеклик, оьзюне ёрайгъан яхшылыкъланы инсан оьзюню бусурман къардашына да ёрайгъанлыкъ.

Къардашлар, иманны бөлүклерин къабул этеген инсанны юрегиндеги иман деген нюр терек алты бутакъдан къурулгандыр. О нюр терекни биринчи бутакъы бизин яратган, бары да махлукъну да яратган, Оьзюне къулдукъ этмеге тийишли болган Есибиз Аллагъны барлыгына инанмакъдыр. Экинчиси буса Яратган Есибизге бир де ассилик этмейген, даим Аллагъгъа ибадат этип турагъан Аллагъны сыйлы малайиклери бар экенине инанмакъдыр. Иман деген нюр терекни уьчюнчю бутакъы Аллагъу таала пайхамарлагъа тюшюрген китаплар Аллагъны каламлары экенге инанмакъдыр. Дёртюнчюсю, дюньягъа Аллагъ йиберген элчилеге-пайхамарлагъа инанмакъдыр. Бешинчиси, биз оьзюню уьстюнде яшап турагъан, Аллагъ яратган дюнья деп айтылагъан къурулуш къачан буса да бир гюн бузулажакъ экенге, оьлген сонгъа Къыяматгюн деген гюн бары халкъны янгъыдан тиргизип, бир ерге жыйып, дюньяда этген амалларына гёре, гъар-бирисине жазасы берилежекге инанмакъдыр. Иман деген нюр терекни алтынчы бутакъы да, къардашлар, яхшы буса да, яман буса да, Аллагъдан гелген къадаргъа инанмакъдыр.

Сыйлы болган Къуръанда «аль-Анфал» деген сураны экинчи аятында юрегинде иманы бар адамлары гъакълда Аллагъу таала шулай хабар берген (маънасы): «**Гертиден де, иманы бар адамлар Аллагъ эсгерилген**

заманда оьзлени юреклери къоркъагъанлардыр. Олагъа Аллагъны Къуръан аятлары охулгъанда, олан иманы артагъанлардыр ва олар оьзлени яратган Есине аркъа таяйгъанлардыр. Иман барлар намаз къылагъанлардыр, Мен оьзлеге рыцкъы этип берген затлардан Аллагъ учун харжлайгъанлардыр. Шолардыр герти иманы бар адамлар. Есинден берилген женнетлердеги сюнч даражалар олар учундур, гюнагъларындан гечмеклик де, эркин кюйде берилген женнетдеги рыцкъы да олар учундур». Гёресиз, къардашлар, иманы бар адамлар, оьзлени яратган Есин танийгъанлар Аллагъ ягъындан нечик талайлы адамлардыр.

Къардашлар, биревлер «Ашгъаду алля илягъа илляллагъ ва ашгъаду анна Мугъаммадар расулуклагъ» деп

айтып къойса, бусурман да болдум, жагъаннемден де къутулдум деп гысап этелер. Олай тюгюл, къардашлар. Шо сөзлени тили булан айттып къойгъан учун бусурмангъа гысапланмай. Неге тюгюл эсе де, челтирни ичиндеги къушну да тюрюл сөзлеге уьйретме бола. Шо саялы да, къардашлар, иман шагъадатны сөзлерини маънасын да билип, шо маънасына гёре юреги булан да токъташып, инанып, Аллагъ оьзюне борч этген беш намаз йимик ва башгъа борчланы да эте буса, ярай шо адамны бусурман деп гысап этмеге. Эгер де юреги булан герти инанып борчланы этмей къойса олай адам паскъыгъа санала. О иман шагъадатны сөзлерини маънасы да шулайдыр: «Оьзюне къулдукъ этме тийишли болган бир Аллагъдан къайры гъеч зат ёкъ экенге мен шагъатлыкъ этемен. Мен дагъы да шагъатлыкъ этемен Мугъамат ﷺ, оьзю Маккада тувган, Мадинада гёмюлген, атасы Абдуллагъ, анасы Аминат болган, бизин бийибиз, пайхамарыбыз да дюр экенге, Аллагъны Элчиси де дюр экенге».

Бусурман къардашларым ва къызардашларым! Гъалиги вакътиде бир-бир бусурман ата-анадан тувган адамлар гъарам затлардан, гюнагъ болагъан затлардан да тартынмай, ички мажлислерде де олтуруп: «Мен намаз къылмай бусам да, юрегим булан Аллагъны бирлигине де, Пайхамарыбызгъа да ﷺ, Къуръангъа да инанаман, намаз къылагъанлардан эсе, мени

юрегим таза», – деп лакъыр этелер. Бусурман, къардашым, бир адам гелип: «Магъа пелен юртгъа бармагъа герек, шо юртгъа барагъан ёл къайсыдыр?» – деп сагъа сораса, сен де огъар: «Шу ёл булан барып, сонг онгъа якъгъа буруларсан», – деп жавап берсенг, ол буса, сен айтган ёл булан бармай, сол якъгъа бурулуп гетсе, шо адам сен айтгангъа инанган деп гысап этермисен? Сувсапгъа янгъан адам алдындагъы сувдан толган савутгъа да къарап: «Шуну ичиндеги сув сувсаплыкъны тайдырагъангъа мен инанаман», – деп турган булан не пайда, о сувну ичмесе, сувсаплыкъны таярмы? Шону йимик де, къардашлар, мен Къуръангъа инанаман деген булан не пайда, Къуръан айтагъан ёлда юрюмеге къаст этмесе?! Шо саялы, Аллагъ налат берген ички мажлислерде де олтуруп, биз инанабыз, бизин юреклерибиз

лар, ашны да, сувну да къайсы сыйлыдыр деген сорав йимикдир. Иман деген нюр терекни емишлеринден бир Аллагъгъа аркъа таямакълыкъ. Аллагъу таала «Агълю Имран» деген сураны 122-нчи аятында айта (маънасы): «**Иманы бар адамлар Аллагъгъа аркъа таяжакълар**». Гертиден де, иманы бар адам оьзюню байлыгына, малына, савлугъуна, тухум-тайпасына аркъа таямажакъ, оьзюн яратган Есине, Аллагъгъа аркъа таяжакъ. Неге тюгюл эсе, байлыкъны да, малы да, савлукъну да, тухум-тайпаны да, бары да ниъматланы да берген Еси Аллагъдыр.

Иман деген нюр терекни емишлеринден бир, къардашлар, сабурлукъ этмек, оьзюн яратган Есине шюкюрлукъ этмек. Иманны яртысы сабурлукъдур, яртысы буса шюкюрлукъдур деп де айтылган. Аллагъу таала Къуръанда айта (маънасы): «**Сабурлукъ этигиз, гертиден де, Аллагъ сабурлукъ этегенлер буландыр**». Пайхамарыбыз да ﷺ: «**Сабурлукъ-женнетни хазналарындан бир хазнадыр**», – деп айтган. Шюкюрлукъны гъакълда Аллагъу таала Къуръанда булай деп айта (маънасы): «**Ким шюкюрлукъ этсе, оьзю саялы шюкюрлукъ этедир, шюкюрлукъ этегенлени Аллагъ савгъатлажакъ**», – деп.

Иман деген нюр терекни емишлеринден бир намаз къылмакъ. Аллагъу таала сыйлы болган Къуръанда намазны гъакълдан айта (маънасы): «**Гертиден де, намаз, вакътиси де белгиленген гъалда, иманы борчлагъа борч этилген**», – деп. Башгъа ерде булай деп айта (маънасы): «**Гертиден де, намаздыр гери урагъан эсикликге элтеген ишлерден де, гюнагъ болагъан ишлерден де сакъыйлагъаны**», – деп. Намаз иманы бар адамны яратган Еси булан ювукъ этеген айрыча бир ибадатдыр. Намаз къылмакъ булан инсангъа берилген даражагъа башгъа ибадатлар этилмекден тувулунагъан даражалар бири де этишмейдир.

Иман деген нюр терекни емишлеринден бир Аллагъ учун суймек де, Аллагъ учун ачувланмакъ да. Бир иманы бар бусурман адам Ислам динге яда адамлагъа пайда берген яхшы амаллар эте буса, шо адамны Аллагъ учун суймек, шо адамгъа кемежчи болмакъ, иманы бар экени далилидир. Ва амма бир адам гюнагъ болагъан, Аллагъ гери ургъан, инсанлагъа, жанлагъа зарал берген яман иш эте тура буса, шону алдын алмакъ да, Аллагъ учун шо адамгъа ачувланмакъ да, иманы бар экени далилидир. Пайхамар ﷺ айтган: «Сизин биригиз гюнагъ ишни этеген адамны гёрген заманда, къолу булан тутуп токътатсын, шолай этме гючю этишмей буса, тили булан айттып токътатсын, шолай этмеге де болмай буса, юреги булан къаршылыкъ этсин. Гюнагъ болагъан яман ишге юреги булан къаршылыкъ этмек де иманны инг де осал даражасыдыр», – деп.

Къардашлар, инсанны юрегиндеги иман, инсан этеген амалларындан айры болуп болмай. Неге тюгюл де, этилинеген яхшы амаллар юрегиндеги иманны далиллери дир, иманны натижасыдыр. Шо саялы да, иман деген зат инсанны Аллагъ рази болагъан яхшы амаллагъа тебередир, яман ишлерден гери урадыр.

Дюньяда да, ахыратда да Аллагъ бизин иманы бар адамлагъа ёлдаш этсин! Шу дюньягъа арт берип, ахырат

Оьлюню гебинлев

Оьлюню гебинлев де гьар юрта, шагьарда яшайган бусурманланы ортакь борчу (фарз аль-кифая) гьисаплана.

Гебин оьлю оьзюню савунда опуракь этип гийме изну берилеген кьумачдан этилме герек. Эргишини ону савунда опуракь этип гийме гери урулаган чилле кьумачдан этилген гебинге чырмама ярамай, тиштайпаланы ва яшланы чилле кьумачгьа гебинлеме ярай, буса да, чилле кьумачны пайдаландырмаса яхшы. Шону уьстевюне де, Ибн-Салагь айтагангьа гьере, кьайсы оьлюню де, гьатта тиштайпаланы да чилле кьумачгьа гебинлеме ярамай.

Лап гиччи гебин – шо оьлюню аврат ерлерин ябаган зат, эргишилер учун буса – тобукьларыны ва гинниги аралыгьындагы ер. Бир-бир алимлер айтаган кюйде, оьлюню гьатта эргишилени де бары да ери ябылма герек. Эгер оьлю оьзюню васиятында оьзюню сюегин гебинлемекни гери ура буса, шотай васият кютюлмей, неге тьогюл, гебинлев – шо Аллагь салган борч.

Толу гебин – шо эргишини сюегин уьч кьабат гебинге чырмав. Ону тьобюнде гьелекни ва чалманы кьошма да изну бериле. Кьатынгишилер учун толугьа гебин шулар болур – иштан, ичмакь гьелек, явлукь, сонг савлай кьаркьарасын экикьабатлыкь кьумачгьа чырмав.

Гебин акь хаса кьумачдаан болса яхшы. Лап башлап гебин ийисли сув булан онгарылма тьоше. Сонг уьч

кьат гебин тегиш ерге яйыла. Кьаркьарасына ювукьда лап кьыйматлы гебин яйыла. Сонг оьлюню шо кьумачгьа аркьасындан ятдыралар. Оьлюню сомларыны арасына мамукь салып, ону тыгьыс этип байлайлар. Олай да кьаркьарадагы бары да тешиклер – авзу, гьэслери, бурнуну тешиклери, кьулакьлары ва башгьалары мамукь булан бегетиле. Шо мамукьну да камфора булан онгарма

тьоше. Сонг шо уьч кьат кьумач булан оьлюню гебинлей. Сонг шо кьумачны, сюекни кьабурлагьа алып

бараганда о чечилмесин, ва ачылмасын учун, оьрден де, тьюпден де байлайлар. Сонг буса, оьлюню сюегин кьабургьа салаганда, байлавланы чечелер. Эгер адам гьаж кьылма барганда гечиксе, эргишиге тигилген опуракьны гийдирмек гери урула, ва ону башын япмайлар. Олай да гьаж кьылывда ортакьчылыкь этген тиштайпаны бетин де япмайлар.

Гебинлев учунгьу харж, кьаты-

ныны гебининден кьайры, оьлю кьойган мал-матагьдан (тарика) айырыла. Олжасыны гебини учунгьу харжны ону эри таьмин этме герек, неге тьогюл, катыныны савунда эри ону опуракь булан таьмин этме борчлу болган. Эгер оьлюню борчу болган буса, оьлю оьзюне борчлу адам сюекни лап гиччи гебинден артыкь болаган оьлчевде гебинлевню гери урма ихтияры бар, яни бир кьат гебинге чырмама изну берип, кьошум гьисападагы кьумачгьа чыгьаган харжны борчун япмакьны талап этме бола.

Эгер оьлю гьеч мал-матагь кьоймаган ва гебин учун харжы да ёкь буса, ону савунда сакьлама борчлу болган дос-кьардашы таьмин этме герек. Эгер оланы да харжы болмаса, оьлюню гебин булан бусурманланы хазнасы таьмин эте. Эгер хазна да болмаса, бусурманланы арасындан мадарлы адамлар гебин сатып алма борчлу. Башгьа кьумач бола туруп, гебин учун гьенню-сакьтиянны кьолламакь гери урула, олай да сазбалчыкь булан сылама ярамай. Эгер башгьа кьумач болмаса, башлап терини кьоллама, сонг яшыл отну, эгер шо да болмаса, шотай гезикде сазбалчыкь сылана. Гебинге Аллагьны атларын яда Кьурьандан текстлер язмакь бьютюнлей гери урула.

ГЪАЗИРЛЕГЕН
АГЪМАТ МАГЪАММАТОВ

БИЛГЕМЕ ЯХШЫ

Кабахурма – гьайран емиш

Сыйлы айлар – ражап, шагьбан ва рамазан – гелгенде, сав дюньадагы бусурманлар ораза тутма башлай. Шо гюнлерде кабахурма айрыча агьамиятлы емиш болуп токьтай. Эртен, шарданда, шону ашап, гючюн сакьламакь учун сав гюнге кьуват алма боласан, ахшам буса, бир нече кабахурма булан оразаны ачып, сабурдан ахшам ашгьа гьечме кемек эте. Гелигиз, шо гьайран кабахурманы гьакьындагы кьужурлу даллилени эсге алайыкь!

Бусурманланы сыйлы китабы – Кьурьанда адамгьа чакьырыв бар. Кьудратны Еси Аллагь адамланы кьаркьара ва ругь аврувлардан аман сакьлама сюе, ва шо муратда бизин учун пайдалы ашамлыкьланы гьрсете. Кьурьанда бир тюрлю ашамлыкь маллар булан янаша, бир-бир емишлер де эгериле. Кьурьанда эгерилген емишлени гьакьында нечик буса да айтылып, саналып кьалмай. Шонда гьакьыл ва

пайда бар. Кабахурма ва кабахурма терекни гьакьында 20 керен эсериле. «Аллагь сизин учун башлы тирликлер, зайтун тереклер, кабахурма, юзюм ва тюрлю оьзге емишлер оьздюре. Гьакь гьертиси, шоланы барысы да адамлар учун ой кьурма уйретеген белги!» (Сура «Нагьль», 11-нчи аят).

Гьалиги медицина мюкюр болаган кюйде, Кьурьанда эгерилген емишлер ашамлыкьны яхшы кюрчю башы гьисаплана ва бир-бир авруланы сав этивню тынчлашдыра. Мисал учун, бугюн кабахурма адамны ашарлыкь пайында жаваплы роль ойнайгьаны ачыкь далил. Бу емиш оьзюню составы булан оьзге емишлерден оза, шонда темир, фосфор, медь, марганец, магний, калий ва кьеп тюрлю оьзге элементлер бар. Кабахурма, сьэсюз кюйде, татлиликлени «тажы» гьисаплана ва ашкьазанда энгил кюйдек ва тез ишлейген тизив емиш.

Бизин Пайхаммар Мугьаммат ﷺ кабахурманы айрокьда, нарыста савлугьу булан оьссюн учун, авур ва яш ичиреген кьатынлагьа таклиф эте болган. Янгьыз гьали-гьалилерде алимлер яш табывну энгилешдиривде,

олай да авур кьатынлар ва кьурсакьдагы нарысталар учун кабахурманы уллу пайдасы барны кьыйматлагьан. Гьалиги диетологлар кабахурманы бары да яшлагьа таклиф эте.

Араплар кьобюсю гезиклерде кабахурманы сют, ювурт яда экмек, кама яда

балыкь булан барышдырып кьоллай. Шотай барышдырыв, сьэсюз кюйде, кьаркьарагьа ва гьакьылгьа пайдалы татувлу ашамлыкьны болдуривгьа болушлукь эте.

Кабахурма гьар тюрлю витаминлер ва минераллар булан ажайып бай. Олай да бу

емиш кальций булан да бай, демек, сюеклени беклешдиривге болушлукь эте. Ондан кьайры да, кабахурма бизин гьэслерибиз учун да бек агьамиятлы экен, гьерегенибизни тьобенлешивюню алдын алма бола. Дагьы да, о емиш ашкьазанда болаган талав аврувну асувлу кюйде профилактика

са, ол не ругь, не кьаркьара савлугьуна зарал гелтирмежек, нечик чи, гьадислерден белгили кюйде, артыкь ашмакь – гьар тюрлю аврувланы ва ругьун нукьсанландырывну себеби.

Кабахурма адамны кьаркьара ва гьакьыл якьдан оьсвюнде аслу роль ойнай, баш майны кьавшалмаслынывуна болушлукь эте, сувукь тийгенде, тамагы авруйганда, бронхитде кемек эте.

Емишлени арасында кабахурма айрокьда югьунчлу гьисаплана. Кабахурманы суву кьанны ишлевюне болушлукь эте. Кабахурманы аз кьадарда кьоллав – азыкь. Кабахурманы агьуланганда, йылан тикгенде, пайпелек хапганда кьолланаган сорту да бар. Кабахурмада 10-ндан да артыкь элементлер бар, шотай савлукь кьаркьараны ишге кьуршалыву учун бек агьамиятлы. Кабахурмадагы шекер пайдалы ва тез ишлетиле. Кабахурмада кьаркьара учун гьажатлы бары да витаминлер ва белок бав. Муна шо саялы гьалиги медицинада кабахурмагьа «аслу ашамлыкь» деп де айтыла.

САИДА ИБРАГЬИМОВА

Дюньялык яшавга арт беривню кюрчюсю

1 « Экинчи гюн мен даимлик дюньяга ва ону бары да бар-барлыкына арт бердим. Учюнчю гюн буса мен, Кьудратны Еси Аллагдан кьайры, бары да затгъа арт бердим».

Аскетизм дюньялык мал-матагыны ёкьлугун англатмай. Буса да арт беривню маънасы, дюньялык яхшылыклагъа ес бола туруп, юреке шологъа ер кьоймаслыкда. Бизден тез алдагъылар дюньялык яшавга арт беривню кюрчюсюн шолой англагъан. Олар булай айтгъан: «Гей мюрют, сен дюньялык мал-матагдан озюнге адамлардан нени буса да бир затны тилемейген кюйде, таман болар чакы затны ал, тек, савлай дюньялык яхшылыклагъа арт беривде оздуруп йиберме». Имам аш-Шаарани булай айтгъан: «Дюньялык яшавга биз толу кюйде арт беривню ёлу булан бютюнлей арт бермесге бизден сёз алгъанлар. Бизин аскетимиз Кьудратны Есини кьулларына гьакь герти кюйде тюшонгеленики йимик болма герек. Биз озьобюзно сюовден толгъан юрегибизни янгыз Есибизге бакьдырмакьны кьастын этме герек-биз, ва янгыз сонг кьайсы буса да бир дюньялык яхшылыклагъа ес болма тюше. Шолар барысы да Кьудратны Еси Аллаг, кёклерде ва ерде бар бары да затланы бизге таби этип, бизге уллу рагьмулык этив булан байлавлу. Эгер биз кёклерде ва ерде бар затлагъа гьажатлы болмагъан эдик буса, бары да яхшылыкъланы таби этеген яхшылык герсетивню маънасы болмас эди». Муъминлер чакьда бир шулай затгъа: кьулну юрегинде дюньялыкдан не буса да бир зат бары кьоркьунчулук тувдургъанына тергев бакьдыргъан. Шогъар гёре олар, мюрютлени дюньялык ишлеге бакьгъан сюовню натижаларындан аман сакьламакь учун, бек кьаст этген.

Шогъар мисал гьисапда муъминлени терен маъналы сёзлерин гелтирейик.

Абдуль-Гьасан Али ибн аль-Мазин булай айтгъан: «Эгер сиз кимесе биревню макьтасагьызы, ва ол айры муъминлени сыдрасына гире деп гьисап эте бусагьызы, шо адамны юрегинде тюк чакьы да дюньялыкьга сюовю болса, Аллаг учун шо адам бир зат да болмажакь. Аллаг булан ант этемен, байлыкьга бакьгъан якьда юрегинде кьайсы буса да бир гьаваслыкь кьалгъан гиши болмаса, тарикьатгъа гиргенлерден бирев де гьалиги ругь якьдан пуч болмагъан».

Шайх Аш-Шазали шулай эсгерген: «Кьудратны Еси Аллаг кьул дюньялыкь

ишлени гёрюп ярамайгъан болмай туруп, ону суймежек, ва шо яхшылыкъланы артындан чабыв булан машгьулланы, олай да кьул эки де дюньяны яхшылыкъларына, оланы сюовге арт бермесе, оланы да суймежек. Дюньялыкь яхшылыкъланы сюеген гьар кимни Кьудратны Еси Аллаг гёрюп ярамай. Шогъар мюрют дюньялыкь яхшылыкъланы кьолларындан да, юрегинден де ташлама герек». Муъмин Абу Раби аль-Васити булай айтгъан: «Мен Давутгъа васият тиледим, шогъар ол булай жавап берди: «Дюньялыкь яшавга ораза тут, ону ачывну да озюнгни оьломонг эт. Сен адамлардан, кьыр донгузлардан кьа-

чагъан да йимик, кьач».

Ягьия ибн Мааз булай айтгъан: «Сени учун язв язылмагъан бары да затлардан кьоркь, сонг буса сенде бар затлагъа арт бер».

Дюньялык ишлени сюовге кьаршы нечик ябушма тюше

Гертилей де, Кьудратны Еси Аллаг напсыланы яшланы, эр-кьатынны, жамиятда оьрлюкню, олай да байлыкьны суймек учун яратгъан. Озоню юреги дюньялыкь ишлер булан байлавлу болгъаны саялы, мюрют изну берилеген затланы дазусундан чькьмасын учун супулукь илмуну алимлери оьрде эсгерилген бары да затлагъа шарият булан берилеген янашывну англатгъан. Имам аш-Шаарани булай айтгъан: «Бусурманлар, билигиз, кьаламалыкьны арагъа чьгьывну кюрчюсюн дёрт себеби бар: тиштайпалар, жамиятда оьр даража, байлыкь ва яшлар. Тиштайпалагъа бакьгъан сюовню гьакьында айтса, оланы Аллаг сени юрегинге салгъан сюовге гёре суйме герек, нечик чи, олар – сени бир пайынг, олар сени булан яралгъан, шогъар гёре, оланы сюе туруп, сен озюнгни сюегенде йиик боласан. Шо

далилни шулай гьадис де гючлендире: «Озьонгден башла». Айрокьда тиштайпалар озлер булан дюньягъа наслулар яратылагъанлар гьисаплана, дюньялыкь яшав яратыла ва шолар саялы бизин гьар тюрлю ишлени башдан гечирив де кьуршай. Неге тююл, белгили кюйде, Кьудратны Еси Аллагны гьакимлиги ва Ону токташыву наслуну тувулунувуну дюньялыкь яшавну озьобюзно яхшылыкьындан болгъан.

Шогъар гёре, тиштайпаланы сюеген кьулну ону, озюнню напсыны учун йимик тююл Аллагны сюеген де йимик сюер, Кьатынгишилеге бакьгъан сюов Кьудратны Есинден гелеген яхшылыкь

кьулдукьгъа гьасиретлик, гьюрмет сюов лап артда ёкь бола, неге тююл, адамны напсыны шо кемчиликге авункьу бола.

Тюзю, Кьудратны Еси Аллаг Озьоню кьулну гьайын этегенде, Ол токтавсуз кюйде кьулну напсын бары да кемчиликлерден тазалай. Напсы сёгюлеген бары да затлардан магьрюм кьалгъандан сонг, Адамны уланы гьали болгьунча озюн Аллагдан гелген белгисиз даражагъа авундукьгъа ес болувун гьис этгенде, шо кьулда гьакимликге ва еслик этивге сюов тувулунма башлай, тек шо адамлагъа бакьгъан оьктемликде ва сансьмайгъанлыкьда тувулунмай, неге тююл эсе, шо даража янгыз Есибизге хас.

Аллагъа тюшонювге етишген кьулну байлыкьгъа бакьгъан сюовню Кьудратны Еси Аллаг учунгьу сюовге айландыра. Неге тююл, шолой кьуллар дюньялыкь байлыкьларсыз турма болмай, шо кюйде оьр даражаларсыз да турма болмай, нечик чи, шолой сюовню гьислери олагъа тувмадан синген. Аллагъа тюшонювге етишгенлер булай гьадисге тергев бакьдыра: «Гертиси, гёнгюлло кюйде бир тюрлю малын кьурбан этив (садагъа берив) Рагьмулу Аллагъа етише». Яни, шолой кьуллар дюньялыкь байлыкъланы шоланы кьурбан этмек учун сюе.

Яшлагъа бакьгъан сюовге тиеген ягьын айтса, шо Кьудратны Еси Аллагны озюнню кьулларына бакьгъан якьда лап уллу сынавланы бириси болуп токтай. Шо лап уллу сынав, неге тююл, Кьудратны Еси Аллаг нарыстаны озьбашына онгача турагъан, атасындан гьасил болмайгъан жанлы зат гьисапда яратгъан, тюзю, нарыста атасына ят адам тююл буса да, Расуллулагь шогъа гьакьда булай герсетив эте: «Аллаг булан ант этемен, гьатта Фатима, Мугьамматны кьызы, урлагъан буса да, мен ону кьолун гесер эдим».

Оьрде айтылгъан бары да затдан ачкь болагъан кюйде, ким гьаваслыкьны шу дёрт де журасын тийишли кюйде тергевге алса, тартынывсуз кюйде дюньялыкь яхшылыкьлардан пайдаланма бола. Демек, гей бусурман, Аллагъа ювукь болгъан кьуллар да, дюньялыкь яхшылыкьлагъа сени йимик гьашыкь болуп, шолардан пайдаланар деген ойдан кьоркь. Тюзю, шо муъминлеге бакьгъан якьда гьюрметсизлик болур.

ДАГЪЫСТАННЫ МУФТИСИ
ШАЙХ АГЪМАТ ГЪАЖИ АБДУЛАЕВНИ
«БЛАГОНРАВИЕ ПРАВЕДНИКОВ»
ДЕГЕН КИТАБЫНДАН

ГЪАРАКАТ

Жамиятгъа ругь-кьылыкь якьдан билим берив

1 « Олай да белгили билим берив чаралар янгыз яшёрюмлени арасында оьтерилип кьалмайгъанны да эстерме сюемен. Мисал учун «Ислам ва ёл юрюшно кьоркьунчулукь» деген проектни дазусунда ДР-ни муфтиягьны кьулдукьчулары машин гьайдавчулар ва яв юрюйгенлер учун шагьарны орамларында гьар тюрлю чаралар оьгерге, шоланы мурадъ ёл юрюшно ортакьчыларын билим беривге ва озлени гьар низамсыз иши учун Кьудратны Есини де, халкьны алдында да жаваплы

эженин эсине салывгъа бакьдырылгъан. Неге тююл, бары да адамлагъа, озлени низам бузув ишлери учун, Кьыямат гюн гьисап берме тюшежек.

Оьрде эсгерилген проектге гёре муфтиягьны билим берив ишлерине кьарайгъан ёлгюню бары да кьулдукьчулары ёл-транспорт гьалларда тувулунгъан хатабалагьларда зарал гёрген – яралангъан адамлагъа кёмек гёрсетмек учун кьан берди ва бары да адамлар ёл юрюшно низамын сакьлавгъа, озлени ва башгьаланы яшавун кьоркьунчулукь-

гъа салмасын гьайын этивге байлавлу чакьырыв этди.

Булай кьарагъанда, ёл юрюш яда, масъала, экология бютюнлей башгъа башгъа тармакьлар йимик гёзге илине. Тек иш шолой тююл. Буса да шо ёрукьлу проектлени ортакь башланыву бар – шолар якьланывну таъмин этеген тармакьлар, адамны аманлыкьы, бизин динибиз шологъа чакьыра. Оланы ортакь мурадъ да айрыгъа бир адамны да, савлай жамиятны да бу дюньяда да, ахьратда да аманлыкьын болдурувгъа

етишивге бакьдырылгъан.

Бизге белгили кюйде, женнет аналаны аякь тюплеринде. Оьзлени авамлыкьындан кёплер женнетте барма болагъан имканлыкъланы кьолдан чьгъара ва жагъаннеме элтеген ёлгъа тюше. Шо озлени ата-аналарын янгызлыкьда кьоягъанлыкьда бола. Тек, не амал, бизин жамият арада уллу чагьына гелген янгызлар аз тююл. Оланы юреклерин материал байлыкьлар шат этмей, аз-маз тергев ва гьюрметли янашыв шат эте.

» 6

Дюньялыкъ яшавну яхшылыкъларына арт берив

1 « Аскетизм (яшавну леззетлеринден эл чегип, гъар затдан сакъланып яшав, аскетлик яшав) адамны, гъашыкълыкъ оьзюню юрегин кьурбан этмеге гъазир болувгъа гелтиреген йимик, мал-матагъгъа бакъгъан якъда чомарт болувгъа гелтире.

Оьзюнде уьч даража томурлашмай туруп, Адамны уланы дюньялыкълыкъгъа гъакъ герти кюйде арт беривню даражасына етишмес.

Биринчиси – этилеген ишлеге юреги байлаву болмаслыкълыкъ, яни, оьзюне таянма тюшмей, оьзюню юрегин буса янгъыз Къудратны Еси Аллагъ булан байлама, янгъыз Огъар аркъа таяма тарыкъ. Нечик чи, оьзю бир затны да яратмай, ол янгъыз оьзюне Къудратны Еси Аллагъ бурагъан затны эте.

Экинчиси – шо къаст къылып, къаныгъып айтылмайгъан сьз, яни, оьзюню сьйлевю булан ят яхшылыкълыкъгъа еслик этивню умуту ёкълыкълыкъ.

Уьчюнчюсю – шо гъюрмет сюювге, хохайлыкълыкъгъа къаст къыльвсуз уллулыкълыкъ. Шо, Къудратны Еси Аллагъ адамны абурун нечакъгы гетерсе де, Аллагъны гъакъ герти кьулу гъар заман оьзюню башгъа адамлардан тебен ва гъюрметте тийишсиз гере. Аллагъны шолой кьулу адамлагъа башчы болма къаст этмей, ва оьзюню олардан оьр гьрмей. Бил, дюньялыкълыкъ яхшылыкълыкъгъа гъашыкълыкъ Аллагъдан гелген бары да законларда (шариатда) сьгюле, неге тюгюл шо – гъар къайсы гюнагъны да ва гъар къайсы къаламалыкъны да кюрчюсю. Шогъар гере Къудратны Еси Аллагъны кьулуна дюньялыкълыкъ яхшылыкълыкъгъа арт берме ва оьзюню юрегинден жамиятда оьр ер тутувгъа бакъгъан сюювню ёкъ этме герек. Тюзюн айтса, гъюрмет сююв шогъар гъасиретлик этеген адам учун байлыкълыкъгъа бакъгъан сюювден де яман.

Дюньялыкълыкъгъа жиргенчлик шогъар арт беривге борчлу эте

Бил, Аллагъны кьуларына ювукъл болгъанланы дюньялыкълыкъ яшавну гъакъ герти кюрчюсю ачылгъан, ва олар дюньялыкълыкъны бир де агъамияты ёкъну гьрген.

Шогъар гере муьминлер бу масълагъа, тергев бермей ва оьзлени юреклерин дюньялыкълыкъ яшав булан байламай. Айтылагъан кюйде, бир керен Али ибн Абу Талиб, къабурлагъа гелип, булай айтгъан: «Пей, къабур агълолер, сизге рагъатлыкълыкъ, Аллагъны рагъмусу ва Ону яхшылыкълыкъ болсун. Сиз бизге оьзюгюзюню янгълыкъларыгъызыны айтамысыз, яда биз сизге оьзюгюзюнюкелерини гъакъынды хабарлайкъмы?» Жавап гъисапда ол булай тавуш эшитген: «Сизге де Аллагъны рагъмусу ва Ону яхшылыкълыкъ болсун. Сен бизге бизден сонг болгъан затланы гъакъында айт!» Али, сьзюн узатып: «Сизин олжаларыгъызы эрге баргъан, сизин мал-матагъыгъызы пайлангъан, сизин яш-

ларыгъызы етим болгъан, сиз кьургъан ва беклеширген уьйлеригизде буса, сизин душманларыгъызы ерлешген. Бизде шулай янгълыкълар бар. Сизде нечикидир?» – деген. Тавуш булай жавап берген: «Бизин гебинлерибиз денген, тюклерибиз тегюлген, терибиз гесек-гесек болгъан, гьзлерибиз энглерибизден акъгъан, бурун бошлугъубуз ирин болуп акъгъан. Биз онда яшавда этген затларыбызны тапгъанбыз, ва оьзюгюзден сонг пайчы дюньяда кюйгъан затларыбызны тас этгенбиз. Биз – оьзюгюз этген ишлени аманатларыбыз».

Дюньялыкълыкъны гъакъында муьминлер булай айтгъан

Фудайль ибн Ияд: «Эгер гъатта магъа, Къыяматгюн менден гъисап талап этмей, савлай дюньяны таклиф этсе де, шо заманда да бу дюнья магъа, адам учун мурдар оьлген гъайванни эти йимик, жиргенч болур эди...»

Ибрагъим ибн Адхам, этни багъа болгъанын билгенде, булай айтгъан: «Ону учуз этигиз», – деген, яни бирдокъда алмагъызы, деген затны англагъан.

Шоллукъда, супулар булай гъасилте гелген: ким дюньялыкълыкъ яхшылыкълыкъгъа гъашыкълыкъны ва сагъынчны гьзлери булан къараса, Къудратны Еси Аллагъ ону Оьзюню нюрюнден магърюм этер, олай да юрекни гъакъ герти англавундан ва аскетликден кьуру кюяр.

Абуль Гьусейн аль-Хавариге дюньялыкълыкъны татывлугъуна арт беривню гъакъында сорагъанда, ол булай жавап берген: «Аскетлик – шо дюньялыкълыкъны байлыкъларын тебен этив булан, оьзюне тергев берме тюшмейген кюйде, жиргенч кюйде, тек оьзюню менлигин сакълав булан тюшонюв».

Гъюрметли агъа ва Аллагъгъа тюшонгелени бириси (кутб) Агъмат аль-

Гъусайни «Аль-Инд ан-нафис» деген китапта булай яза: «Къдратны Еси Аллагъ Муса, пайхаммаргъа эгер сени ярлылыкълыкъ басгъанни гьрсенг, булай айт: хош гелдинг, намуслу адамланы белгиси! Эгер де дюньялыкълыкъ сагъа ювукълашгъан буса, булай айт: шо мени такъсырламакъ учун бу дюнданокъ магъа кюпгъан гюнагъ». Гъадисде булай айтгъыла: «Дюньялыкълыкъ яхшылыкълыкъдан аз зат булан да рази болув – битмейген хазна». Муьминлерден бирев булай эстерген: «Бизин пикрбузгъа гере, аз затгъа да рази болув шо адам яхшы биширилген ва бишмеген арпа экмекле-

адамланы жамиятына кюшула буса, шо сьзсюз кюйде оланы арасында оьчлюк ва душманлыкълыкъ тувдура».

Тюзюн айтса, бары да дюньялыкълыкъ затлар Къудратны Еси Аллагъны алдында гъатта сюйрюжибинни къанатына да тиймей. Ким шону англаса, Къудратны Еси Аллагъгъа тюшонген адамланы, олар дюньялыкълыкъ яшавгъа арт бергени учун макътамажакъл. Неге тюгюл, бары да аскетлер арт берген затлар – шо оланы пайына тюшген, оьзюню гиччилигинден гъатта гьрюнмейген къанатны гесеге. Шолой кеп гиччи, пайдасыз зат учун пай алгъан адамны макътамакъ гъакъыкъатда дюньялыкълыкъ яхшылыкълыкъны макътав бола. Сайки, Есибизге ювукълашывгъа етишген муьминлер булай айтагъандай бола: «Ким дюньялыкълыкъ затланы сюе буса, биз огъар Къудратны Еси Аллагъгъа, ювукълашма кюймажакълбыз, шо кьул, сюйрюжибинни оьзюнде бар къанатыны шо гесегин ташламай ва таптамай туруп. Тек дюньялыкълыкъ яшавну сюйгенлерден шолой этме биревню де кьоччакълыкъгы етишмежек».

Имам аш-Шаарани булай айтгъан: «Бизден шу пана дюньягъа жиргенч къарамакъ ва даимлик ахыратны онгаражакългъа сьз алынгъан. Пей мени сююмлю кьардашым ва гъасиретли кьурдашым, сени учун яшыртгъын тюгюл бизин тыныш алывубузну ва таныш чыгъарывубузну болжалы бите тура, олар энни не кеп, не аз болмажакъл. Бу дюнья буса – шо даимлик яшав учун сюрюлген сабанлыкъл. Ким чачывну заманында иш гьрмей турса, оракъ заманда бек къайгыражакъл. Къудратны Еси Аллагъ булай айтгъан (маънасы): **«Инан янгъыз оьзюню гъаракаты булан къазангъан затны алыр»** (сура «Ан-Наджи», аят 39). Олай да язывгъа ва рыщкъыгъа бакъгъан якъда да Къудратны Еси Аллагъ булай айтгъан (маънасы): **«Ер юзюнде юрюйген, сюйкелеген, гъавада учагъан, гиччи болсун, я уллу болсун, тиши, не эркек болсун, аврувлу яда сав болсун оьзлени ашатывну борчун Къудратны Еси Аллагъ Оьзюню бойнуна алмагъан жанлы бир зат да ёкъ»** (сура «Худ», аят 6). Бизге Аллагъ юк болуп (гарантия этип) берген затны алмакъ учун къаст этме герек ва бизге тапшурулгъан зат ес болувда эринчеклик этмек – уллу гьйгелюк. Оьзюню напсыны ишлерини гъайын этеген адам сонг оьзюню тигежек ва оьлтюрежек йыланны гъайын этеген адамгъа ошайгъаны гъакъ герти болажакълыкъ белгили. Даимлик ахырат яшавгъа арт берип, дюньялыкълыкъ яшавгъа бакъгъан адам мурдар оьлюп, яман ийис басгъан гъайванни этине басгъын этеген итте ошай.

ДАГЪЫСТАННЫ МУФТИСИ ШАЙЫХ
АГЪМАТ ГЪАЖИ АБДУЛАЕВНИ
«БЛАГОНРАВИЕ ПРАВЕДНИКОВ»
ДЕГЕН КИТАБЫНДАН

ГЪАРАКАТ

Жамиятгъа ругъ-къылыкълыкъ якъдан билим берив

5 « Шогъар гере биз «Къардаш аралыкъланы сакълав – эки де дюндяда уьстюнюлюкню аминлиги» деген проекте гере, Магъачкалада ерлешген «Ветеран» деген къартланы ва сакъатланы интернатында болдукъл. Олай да билим берив белокню тиштайпа кьуллукълулары Дагъыстанны тахшагъарында яшайгъан янгъыз къарт къатын-

ланы уьстюне барды, олар булан лакъыр этди, кеме гьрсетди. Шолой ёлугъувлар уллу болгъан адамланы яшавунда шатлы агъвалат болуп токълтагъан.

Сизин булан бирче бизин де къартлар учунгъу уьйлерибиз яда интернатларыбыз болмасын учун, биз лайыкълы найыкълы наслуну тарбиялама герекбиз. Лап авур йылларда,

имам Шамили девюрюнде де, шолой гъал болмагъан, шолой гъал гъатта экинчи дюндя даву йылларында да, давдан сонггъу авур йылларда да болмагъан. Шо тарихибизде болгъан терен авамлыкълыны ва эсин тас этивню натижасы. Адат-мердешлерибизни аякъгъа тургъузма герек. Шо ва оьзге тюрлю далиллер бизин шо проектни къабул этивге

теберди, шону дазусунда да яшьрюмлени арасында билим берив ёрукъда лакъырлашывлар оьттериди. Тек, шону булан бирге Къудратны Есини макътавлар этме сюемен, уллу болгъан янгъыз адамланы пачалыкъ кемекиз кюймады, олагъа тергев бакъдырып, даим кемеке эте, къартланы ва сакъатланы «Ветеран» деген интернат-ую,

масала, шолой идаралардан гъисаплана.

Шо проектлени яшавгъа чыгъарыв ДР-ни муфтиятыны арты узюлмеген кюйде юрютеген ишини бир гесеге, ва биз оьтгьрилеген бары да ишлер жамият учун пайдалы ва, биринчи гезикде Къудратны Еси Аллагъны разилигине гелтирер деп умут этебиз.

ИМАН-ИСЛАМ

АЛ-МАВСУМ БИ НУХБАТИЛ АТФАЛ

(Баши алдаггы номерлерде)

Оьлгенге кылынаган ЖАНАЗА НА-МАЗНЫ рухнулары етти: Ният этмек борч деп – бир. Дёрт керен такбир этмек¹¹⁰ – эки. Салам бермек – уьч. Алдынгы такбирден сонг, алгьам оху-макь – дёрт. Экинчисинден сонг, салават салмакь – беш. Уьчюнчюсунден сонг, оьлюге ахыраты учун дуа этмек – алты. Дуаны азы: «Аллагьуммагьфирлагь» – эргигише. Кыатынгишиге – «лагьа» деп айтар, «лагьу»-ну еринде. Эретурмакь – етти. Сюнетлери кёп узун, китаплагьа кьарамалы.

ЗАКАТ

Инсанлардан – ораза байрамны сагьы – еринде кёп ашалагьандан чьгьар. Гьайванлардан – кьойдан, кьаратувардан, тьоеден. Набататлардан¹¹¹ – инсан оьзюню булан башчьгышлыкь этеген затлардан: будай, арпа, хурма, юзюм гимик. Маьаденлерден¹¹² – алтун-гьюмюшден; тижаратдан¹¹³ – алыш-бериш этилеген затлардан – чьгьар. ОРАЗА рамазан ай сябит болгьанда¹¹⁴ борч бола – бусурман, затны айьрагьан, нифасдан¹¹⁵, гьайьздан¹¹⁶ тазагьа; эки рукну булан: бири – гьар гьонге гече ният этмек, рамазанны парзы учун тутмакь-гьа; экинчиси – тангдан башлап, гьон батгьынча оразаны бузагьан затлардан сакьланмакь; ичине дьоньяны айьнларьндан¹¹⁷ зат гетмекден¹¹⁸, кьусмакьдан, кьатынгьа ювукьлукьдан, шагьватын чьгьармакьдан, намаз бузулагьан кьойде тийип ойнап шагьваты чькьмакьдан. Ораза гьарам гьонлер – байрам гьон, кьурбан гьон, уьч де артдагьы ташрикьни гьонлери¹¹⁹. Шек гьон ораза тутмакь да гьарамдыр. ГЬАЖЖАТУЛ ИСЛАМ ва каза гьумра¹²⁰ да – бир керен борчдур оьмюрде. Сагьыгьлыгьына¹²¹ ислам шартдыр. Борчлугьу гьочю етегенгедир. Гьочю етмек эки тюрлю: Бири – оьзю этмакьгьа етмакь. Харжы болуп, озугьар да¹²², оьзю гелгинче агьлюсьоне де; минне заты болмакь, йьракьдан бара буса, минип турмагьа болмакь; ёл амин¹²³ болмакь. Бириси – ялчы булан этдирме гьочю етмек, оьзю ажиз¹²⁴ болуп. Гьажны АРКАНлары алты: игьрам¹²⁵, Арафада¹²⁶ турмакь, тавафул ифазат этмек¹²⁷, Сафа-Марвадан¹²⁸ сатьйу этмек¹²⁹, тьок кьыркмакь яда юлюмек башдан, кёбюн език булан этмек. ВАЖИБлары¹³⁰ беш: 1 – игьрам микьатдан болмакь¹³¹; 2 – Муздалифада¹³²; 3 – Минада турмакь; 4 – таш атмакь; 5 – тавафул вадагь этмек¹³³. Рукну кьалса, гьаж болмас. Амма важиб кьалса, гьаж чы болур; гьонагьлы болуп дам¹³⁴ (кьан) булан ялгьар. Суннатлары¹³⁵ кёп, – алар кьалса, гьажны камалы таяр¹³⁶. Мугьаррамадул игьрамны¹³⁷, суннатланы – узун китаплардан ахтар. ИГЬСАН деген – Аллагь Тааланы сен гёрегген гимик мугий¹³⁸ болуп, сен гёрмесенг де, сени чи гёрегенни билип, яхшы кылыкьлар булан юрюп, яманлардан таза болуп, халис¹³⁹ Аллагь учун ибадат¹⁴⁰ амал этмек141, арифилени¹⁴²китапларьнда бар кьойде – Имам Гьазалини «Игьйаь»¹⁴³ деген, Абуталиб ал-Маккини «Кьут ал-кьулуб»¹⁴⁴ деген китаплары гимик.

ГЬАР БИР мукаллафгьа¹⁴⁵ борчдур, оьзюне этме борч болгьан затланы билмек, шаргьа¹⁴⁶ бар кьойде, оьзюню гьалына гёре. Оьзю чалышажакь затланы гьукмун¹⁴⁷ шарьысын¹⁴⁸ да билмек ашикара¹⁴⁹ болгьан. ГЬУКМУН ШАРЬИ¹⁵⁰ алгьыдыр: Бири – важиб (борч): Аллагь Таала эт деп буюргьан зат, этмей кьойма ярамайгьан кьойде. Экинчиси – суннат: Аллагь Таала эт деп буюргьан зат, кьойса да ярайгьан кьойде. Уьчюнчюсю – гьарам: Аллагь Таала оьзюню этмекни гери ургьан зат. Дёртюнчюсю – карагьат¹⁵¹: гери урмакь, этме ярайгьан кьойде буса да атын тутуп. Бешинчиси – хилафул авла¹⁵²: аты тутулмагьан буса гери урмакьда. Алтынчысы – мубагь¹⁵³: этмек де, этмек де бир гимик буса. МУКАЛЛАФгьа борчдур – бары да динлерде бир гимик гьарам болгьан алты затны юрекеде де сакьлап, оьзлени этмекден сакьланмакь. Олардан бири – дин. Экинчиси – жан. Уьчюнчюсю – мал. Дёртюнчюсю – насаб¹⁵⁴. Бешинчиси – гьакьыл. Алтынчысы – ирз¹⁵⁵ (абур): муртад¹⁵⁶ болмакь, тийишсиз гишини оьлтюрмек, мал урламакь, зина этмек, эсиртеген затны ичмек, гишини артындан сёйлемек¹⁵⁷ гимик. БОРЧЛАР эки тюрлю: Бири – фарзу гьайн¹⁵⁸, гьар бир мукаллафгьа буйрулгьан намаз, ораза гимик. Бириси – фарзу кифайат¹⁵⁹, мукаллафланы арасьндан бирлери этсе –бары да кьутулагьан, бирев де этмесе – бары да гьонагьгьа тутулагьан. Яхшылыкь булан буюруп, яманлыкьдан гери урмакь; ессисиз оьлоню онгарып гёммек гимик. АТАЛАГЬА-АНАЛАГЬА борчдур: авладларьндан¹⁶⁰ мумаййизлерине¹⁶¹ билдирмек– динни агькамларыны¹⁶², ашикараларьндан мукаллафгьа билме борч болагьан, оьзлеге инкарлыкь этеген, капир болагьан затланы, «Ла илагьа иллаллагь Мугьаммадун расулулагьны» ичиндеги акьидалар¹⁶³ гимик. Ата-анагьа борчдур яшгьа буюрма: «Намаз кьыл!» – деп. Етти йьл битгенде – кьоркьутта да кьоркьутуп; «шурутун, арканын»¹⁶⁴ тьоз эт!» деп де, вакьтында¹⁶⁵ адаь этмесе¹⁶⁶, «тёле!» деп де. Он йьлдан – урма да урар, арты зараллы болмайгьан кьой булан, намаз кьоймакь учун, яда шартын, яда шариятны загьир затларьндан бир затны кьоймакь учун да урар. Шо атагьа-анагьа авлетлер учун борч болагьан тагьлим¹⁶⁷ – ятимлар¹⁶⁸ учун кьайиймлерине¹⁶⁹, васийолагь¹⁷⁰, сакьлагьанлагьа, кьурдашларына, бусурманланы имамьына, бусурманлардан яхшы гишилеге де – шу език булан борч бола. Яманлыкьдан, гьарамдан яшланы гери урмакь – шу оьрдеги тартип¹⁷¹ булан борчдур. КЬАТЫНЛАГьа дагьы да борчдур – гьайзни-нифасны агькамларын билмек: эри алим буса – ол билдирир, тьогьол буса – я эри яда оьзю алимлерден сорар. МУКЬАЛЛИДГЕ¹⁷² борчдур – оьзюню имамларын танымакь. Бизин имамьыбыз: фуруьларда¹⁷³ имам – Шафигь¹⁷⁴ разияллагьу гьангьу,имамул агьиммати динан ва насабан¹⁷⁵ – Мугьаммад бну Идрис бнил гьАббас бни гьУсман бни Шафигь бни Ссаьиб бни гьУбайд бни гьАбди-Йазид бни Гьашим бнил Мутталиб бни гьАбди-Манаф. Шунда расулулагь¹⁷⁶ булан жьйыла.

Гьижратдан¹⁷⁷ 150 санада¹⁷⁸ тувгьан, 204 санада оьлген (оьмюрю 54 санат), Мисриде¹⁷⁹ гёмюлген «Дарул Кьарафагьа»¹⁸⁰. Суннатда¹⁸¹ имамьыбыз: гьАбдул-Гьасанил Ашгьариййу гьАли бну Исмагьили бни гьАбдиллагьи бни Билал ибни Аби Бардати бни Аби Мусал Ашгьариййу Ссагьабиййул Йаманиййу¹⁸² разияллагьу Тагьала гьангьу. Гьижратдан 260 санада тувгьан, 324 санада оьлген Багьдатда. Имам Шафигьини, имам Маликни¹⁸³ кьваваьидларьнда¹⁸⁴ суннатны тазалагьан, разияллагьу Тагьала гьангьум.

110 Такбир этмек – «Аллагьу акбар!» деп айтмакь.
111 Набатат (арап сёз) – оьсюмлюклер.
112 Маьаден (арап сёз) – маьдан, металллар ва минераллар.
113 Тижарат (арап сёз) – сатыв-алыв, алыш-бериш, савдогерчилик.
114 Сябит болгьанда – шексиз кьойде ачыкь болгьанда, исбат этилингенде.
115 Нифас (арап сёз) – кьатынгишини кьаркьарасыны яш тапгьан сонггьу гьалы.
116 Гьайьз (арап сёз) – менструация.
117 Айьнларьндан – не буса да гьар затлардан.
118 Гетмекден – ютуп кьоймакьдан деген маьнада.
119 Ташрикьни гьонлери – кьурбан байрамны артындан телеген уьч гьон.
120 Гьаж кьылыв ва умраны (гиччи гьажны) кьютюв.
121 Сагьыгьлыгьына – сагьигьлигине, гертигине, тьозлюгюне.
122 Озугьар да (диалект гёлеминде) – оьзюне де.
123 Кьоркьунчусу.
124 Ажиз (арап сёз) – осал, гьочю етишмейген.
125 Игьрам (арап сёз) – Маккагьа гьаж этмеге барагьан адамны хас гийими.
126 Арафа – Макка шагьарны ювугьундагьы сыйлы тавну аты, Арапа тав. Гьажгьа баргьан адамлар зулгьижжа айны 9-нда бу тавда токьтайлар.
127 Таваф (арап сёз) – Макка шагьардагьы Каабаны дегерегинден айланыв, тавап, давап. Тавафул ифазат этмек – борчлу кьойде этилеген тавапны кьютмек.
128 Марва – Макка шагьарны ювугьундагьы тавну аты. Сафа – Макканы ювугьундагьы, ону темиркьазыкь ягьындагьы бир тьозлюк ерни (кьолну, оязлыкьны) аты.
129 Сатьйу этмек – гьаракат гёрсетмек. Мунда Сафа тавну ва Марва деген оязлыкьны арасын да гьажны заманында 7 гезик этилмеге герекли юрюшно (геземекни) гьакьындан айтыла.
130 Важиблары – гереклилери, парз болгьанлары, этмеге борчлулары.
131 Игьрам микьатдан болмакь – гьажны башлайгьанда хас игьрам гийимни (151-нчи баянлыкьгьа кьара) гиеген ерде болмакь.
132 Муздалифа – Каабада, Арафатны (Арапа тавну) ва Минаны арасында ерлешген сыйлы бир ерни аты.
133 Тавафул вадагь этмек – гьаждан кьайтагьанда ахырынчы гезик этилеген тавап.
134 Дам (арап сёз) – кьан.
135 Суннатлар – сюнетлер.
136 Камалы таяр – камиллиги, бьютюнлюго болмай кьалар.
137 Мугьаррамадул игьрам – игьрам гийгенден сонг этмеге ярамайгьан (гьарамгьа гьисапла-нагьан) амаллар.
138 Мугий (арап сёз) – ирия, ий, таби, тынглаву, бойсынагьан.
139 Халис (арап сёз) – герти, таза.
140 Ибадат (арап сёз) – Аллагьгьа кьулулкь этив.
141 гьАмал этмек – гьаракат этмек, иш гёрмек.
142 гьАрифин (арап сёз) – билими бар адамлар, илмугьа-билимге ес болгьанлар.
143 Абу Гьамид Мугьаммад бин Мугьаммад ал-Гьазали ат-Туси – уллу дин алимлени бириси, философ ва факьигь, 1058-1111-нчи йьлларда оьмюр сьорген. Ону инг машгьур асарларьндан гёрмеклиси – «Игьйаь тулум ад-дин» («Дин илмуланы янгыдан тирилтив») деген ат булан белгили.
144 Белгили муслиман алим Абу Талиб ал-Макки 996-нчы йьлда гечинген. Ону «Кьут ал-кьулуб» («Гёнгюлюню кьуту» яда «Юрекленни азыгьы») деген асарыны темасы тасавуфгьа (супучулукьну илмусуна) багьышлангьан.
145 Мукаллаф (арап сёз) – гьар бир тийишли

затланы этмеге борчлу адам.
146 Шарь (арап сёз) – шариятны талабы, закону, кьануну.
147 Гьукмун – гьукмусун, гьочюн.
148 Шарьысын – шариятны законун, талабын.
149 Ашикара (фарс сёз) – ачыкь, англашынагьан кьойде.
150 Гьукмун шарьи (арап сёзлер) – шариятны гьукмулары (гесимлери, нормалары, кьайдалары).
151 Карагьат (арап сёз) – гери урулагьан; жиргенмеге тийишли.
152 Хилафул авла (арап сёзлер) – бир оьзге затдан (яда амалдан) эсе башгьасын этсе кьолай деп гьисапланагьан, этмей кьойса яхшы болур дейген зат (яда амал).
153 Мубагь (арап сёз) – этмек де, этмек де (этмей кьоймакь да) бир йимик.
154 Насаб (арап сёз) – наслусу, аслусу, журасы, тухум-тайпасы; месеп.
155 гьИрз (арап сёз) – абур, сый, намус.
156 Муртад (арап сёз) – динин ташлагьан, капир, динсиз, имансыз; хьянатчы, намарт.
157 Артындан сёйлемек – кьыйбат этмек.
158 Фарзу гьайн – Аллагьны гьар муслиман ерине етишдирип этме герек болагьан буйругьу.
159 Фарзу кифайат – Аллагьны, муслиманлардан бирлери ерине етишдирип этсе, кьалгьанлары этмей кьойса да ярайгьан, буйрукьлары.
160 Авлетлеринден, яшларьндан.
161 Мумаййиз (арап сёз) – яманны-яхшыны айьрып болагьан.
162 Агькам (арап сёз) – гьукмулар, буйрукьлар, белгилевлер; шартлар.
163 гьАкьида (арап сёз) – аслу ёл, кьорчо, кьайда, принцип.
164 Шурутун, арканын – кьютмек учун борчлу болгьан шартларын, аслу-кьорчю элементлерин.
165 Вакьтында – вакьтисинде, заманында.
166 Адаь этмесе – айтгьанны этмесе, берген сёзюн яшавгьа чьгьармаса.
167 Тагьлим (арап сёз) – уьйретив; гьазирлев.
168 Ятимлер – етимлер, атасы-анасы ёкь яшлар.
169 Кьайиймлерине – кьайюмларына, яшны сакьламакьны гьайын оьзлени бойнуна алгьан опекунларына.
170 Васийолагьа – оьзлеге васият этген адамлагьа.
171 Тартип («тартиб» деген арап сёздэн) – гезик, тизим, кьуй, низам, ёрукь.
172 Мукьалид (арап сёз) – такьлид этеген адам, иерчен, артына тьошген, биревню ёлун тутгьан гиши.
173 Фуруь (арап сёз) – бутакьлар, тараплар, айрымлар. (Фарь деген сёзюню кёллюк формасы; маьнасы: бутакь, айрым). Мунда: «гьар тюрлю мазгьаплар» деген маьнада.
174 Имам аш-Шафигь – инг машгьур муслиман алимлени бириси, факьигь ва мугьаддис (гьадисчи), шафий мазгьапны кьорчюсюн салгьан адам. 767-820 йьлларда оьмюр сьорген.
175 Имамул агьиммати динан ва насабан (арап сёзлер) – имамланы имамы оьзюню динине ва месебине (наслусуна) гёре.
176 Расулулагь – Аллагьны элчи пайхаммары: Мугьаммад (с-м).
177 Гьижрат (арап сёз) – муслиманлар кьолайгьан рузнама (календарь)
178 Сана, санат (арап сёз) – йьл. Гьижратны мунда эсгерилеген 150-204-нчю йьллары мильяди булан 767-819/820-нчы йьллагьа раселе.
179 Мисри – Египет.
180 «Дарул Кьарафа» – Мисридеги ал-Кьагьира (Каир) деген шагьарны ичиндеги белгили кьабурлар.
181 Суннат (арап сёз) – сюнет: Мугьаммад пайхаммарны (с-м) айтгьан сёзлери, этген ишлери ва ону кьабул этивю (рази болуву).
182 Абулгьасан гьАли бин Исмагьил ал-Ашгьари – машгьур дин алим, каламны ашгьари деген агьымына кьорчю салгьан. Оьзю Басра шагьарда 873-нчю йьлда тувгьан, Багьдатда 935-нчи йьлда гечинген.
183 Имам Малик бин Анас ал-Асгьаби – белгили муслиман алим, факьигь ва мугьаддис (гьадисчи). Мадина шагьарда тувгьан, 713-795-нчи йьлларда оьмюр сьорген.
184 Кьваваьидларьнда – кьайдаларьнда, кьуйлеринде, ёрукьларьнда.

(давалы гелеген номерде)

ГЬАЗИРЛЕГЕН ГЬАСАН ОРАЗАЕВ

– Неге пал салагъанлагъа бармагъа ярамай? Олагъа инанмагъа яраймы?

– Пал салагъанлагъа, сигъру этегенлеге бармагъа да, инанмагъа да къатты кюйде гери урула, шо уллу гюнагълардан! Пайхаммарыбыз ﷺ айтгъан бу сёзлерден шо ишни авурлугъу ачыкъ гёрюне: «**Ким пал салагъанлагъа гелсе ва ол айтагъангъа инанса, шо Мугъамматгъа ﷺ йиберилген затланы инкар этген болур**».

Экинчи соравгъа гелсек, аль Бухари етишдирген гъадисде булай айтылгъан: «Адамлар Аллагъны Элчисине ﷺ пал салывну гъакъында сорагъан, ол да булай жавап берген: «**Оланы сёзлерине инанмагъа ярамай!**» О заман адамлар булай деп къошду: «Палчылар бизге гертиден де болагъан затланы айтач!» Пайхаммар ﷺ булай жавапланды: «Гертиден де, олар айтагъан затлар бир-бирде болуп да къала. Оланы къулакъларына жинлер о-бу сёзлени шыбышлай, олар да айтылгъанны эсинде сакълап, сонг арагъа чыгъарта, тек шо герти булан жинлер хыйлы-хыйлы ялгъанны да къошалар». Шо саялы, олар айтагъан кёбюсю сёзлер ялгъан болуп чыгъа ва оланы шо ялгъанына алданмагъа тюшмей.

Бусурман адамгъа желекеде не болажакъны гъакъында соравлар бере турмагъа, шо гъакъда билмек учун къасткъылып айланмагъа тюшмей. Ол гёргенге шюкюрлюк этип, яшавлукъ этип турмагъа тарыкълы, бу масъалагъа гиришмейли, Есибиз Аллагъ буюргъанны кютмек – инсан учун та-

манлыкъ эте. Пайхаммарыбыз ﷺ шо гъакъда булай айтгъан: «Къадарны гъакъында эгерсе, сиз бир зат да айтмагъыз».

Шолай бола да туруп, бизин заманда бир-биревлер Къудратлы Есибиз бары да мюлке еслик этегенни унутуп, палчыланы, сигъручуланы гючюне инангъан болуп къалгъан. Шолайлыкъ булан пайдаланып, къайдагъы «нем къатынлар», «халкъ докторлар», «гележекни билегенлер», палчыланы сорт-сору арагъа чыкъды ва халкъны алдатмагъа урунду. Олар адамны къолуна къарап, болажакъны айталар, юлдузланы «кёмеги» булан жележекни ачыкъ эте, муратлары учун гъатта кофе булан да пайдалана, не аврувдан сав этмеге де гиришелер.

Нечакъы тамаша тие буса да, шо алдатывгъа адамланы кёплери алданмагъа гъазир. Пал салагъанлагъа адамланы не гелтире экен дагъы? Дин гери урагъанны пешемей, «гележекни билегенлени» «кёмегинден» пайдаланмагъа не тебере экен бир-биревлени? Озокъда, авамчылыкъдыр! Билим ёкълукъ, англамагъа, ойлашмагъа суймейгенлик палчылагъа гелтире, деп айтмагъа ярай. Къыйынлы мюгълетлерде янгыз Къудратны Еси Аллагъгъа ялбармагъа тарыкъ, янгыз Ондан кёмек излемеге герек. Дюньялыкъ масъалаларыбыз булан алимлер, имамлар булан гъакълашмагъа тарыкъ, олар тюз ёл гёрсетер, насигъат берер.

– Ерли жамият ихтияр бермей туруп, тышдан гелгенлени юрт къабурларда гёммеге яраймы?

– Эгер юртну яда шагъарны къабурлар учунгъу топурагъы янгыз шо ерни адамлары учун деп гёрсетилген буса, озгелени онда

гёммеге ярамай. Амма топуракъ бары да бусурманлар учун, деп гёрсетилген буса, онда къайсы бусурманни да гёммеге ярай.

– Айрылыв шагъатларсыз болгъан буса, гебинни янгыртмагъа боламы?

– Айрылмакъ учун шагъатлар болмакълыкъ тарыкъ тюгюл. Дин китапларда айтылагъан кюйде, айрылыв саналмакъ учун болмагъа тарыкълы шартлар: муталик – айрылывну берген гиши – эри озю яда ол вакил этген адам; айрылыв сёзлер айтылмагъа тарыкъ; къатын; вилайт (айрылыв сёзлени береген гиши шо учун ихтиярлы болмакълыкъ) ва негет.

Шо саялы айрылыв сёзлер айтылгъан буса, оланы толу гючю бар, шагъатлар шо мюгълетде болгъаны-болмагъаны гъисапгъа алынмай. Гебинни янгыртывгъа, озокъда, гери урув ёкъ. Амма шону учун оз

шартлар сакъланмагъа тийишли. Эгер айрылыв сёзлени салыв учунгю гезик яда бир айтылагъанда уьч керен айтылгъан буса, къатынны къайтармагъа кюй ёкъ, башлап ол башгъа адамгъа эрге барып, ону булан ювукълукъ этип, айрылмай туруп. Шо заманда да идданы заманы (уьч гъайизден сонг) гетмеге тарыкълы. Эгер айрылыв сёзлер бир яда эки керен айтылгъан буса, къатынны къайтармагъа ихтияр бар, эгер идданы заманы чыкъмагъан буса. Шо заман чыкъгъан буса, къатынны къайтармакъ учун янгыдан гебин къыймагъа тарыкъ.

– Биб-бир пачалыкъларда юрюленде йимик, бусурман эргитише къатынгиши булан къол алып саламлашмагъа яраймы?

– Ярамай. Айша етишдирген гъадисде булай айтла: «**Пайхаммарны ﷺ къолу бирт де ят къатынгишиге тиймеген**». Бары да бусурман алимлер бир тавушдан айтагъан кюйде, эргитише гъарам ишлерден. Амма бир-бир дагъыстанлылар гери урулагъан шолай ишни этегенни гёрмеге болабыз. Ят къатынгиши-

лени къолун алагъан адат дагъыстанлы юркланы бирлеринде сакъланып барлыгы да тамаша тие.

Амма шолайлыкъ шариатгъа къаршы чыгъа ва гюнагъ ишлерден санала. Шолай адатны юрютегенлер бар буса, шо хасиятын къоюп, Ислам дин буюрагъан кюйде озюн тутмагъа герек, озокъда, бусурманлар буса.

– Къуръанны тез охумагъа яраймы, бары да шартлар сакълана буса?

– Къуръанны тез охумагъа ярай, эгер охуйгъан адам тажвидни (тюз охувну) бары

да шартларын сакълай буса. Къуръан охув уьч къайдагъа бёлюне: аста, орта ва чалт.

– Намазгъа гиришегенде къолларын гётермеге борчму ва шо нени англата?

– Белгили йимик, намазгъа арканлар (борчлар) ва суннетлер (этилмеге яхшы саналагъан) гире. Намазгъа гиришегенде «Аллагъу Акбар» деп айтып, къолларын гётермек, олай да рукугъа барагъанда ва шондан чыгъагъанда, биринчи аттагъийядан турагъанда

да суннет санала, оланы этмей къоймакъ буса, карагъат (къоймагъа яхшы тюгюл) бола. Къолланы гётермекни гъакъылы намаз къылагъан гиши Аллагъдан къайры озгени къоягъанлыкъда ва намазгъа толу кюйде берилип, ону къылмакълыкъда.

Имам Шафии етишдирген кюйде, намазгъа гиришегенде къолланы гётерив Аллагъны Машгъюрлюгюн гёрсетмек бола, Ондан шабагъат къазаныргъа умут булан ва Аллагъны Элчисини ﷺ ёлуна гёре юрювню исбатлап, Аллагъгъа инанывну ачыкъ

Аявлу охувчулар, "Мобильный байлавлукъ" деген рубрикабызгъа SMS-лер геле. Тюпде шоланы беребиз. Шолагъа сиз де язмагъа боласыз. Бизин номерибиз:

8928-800-01-97

Рузнама

Июнь

Гюнлер	Эртенги	Гюн тувув	Тюш	Экинни яссы	Ахшам	Яссы
1	02:00	04:11	11:49	15:53	19:24	20:54
2	01:59	04:11	11:49	15:53	19:24	20:54
4	01:57	04:10	11:50	15:54	19:26	20:56
6	01:55	04:09	11:50	15:54	19:27	20:57
8	01:54	04:09	11:51	15:55	19:29	20:59
10	01:52	04:08	11:51	15:55	19:30	20:00
12	01:51	04:08	11:51	15:56	19:31	21:01
14	01:51	04:08	11:52	15:57	19:32	21:02
16	01:50	04:08	11:52	15:57	19:33	21:03
18	01:50	04:08	11:53	15:58	19:33	21:03
20	01:50	04:08	11:53	15:58	19:34	21:04
22	01:50	04:09	11:53	15:59	19:34	21:04
24	01:51	04:09	11:54	15:59	19:34	21:04
26	01:52	04:10	11:54	15:59	19:35	21:05
28	01:53	04:11	11:55	16:00	19:35	21:05
30	01:55	04:12	11:55	16:00	19:34	21:04

Учредитель

Благотворительный фонд «Путь». Газета печатается по согласованию и одобрению Духовного управления мусульман Дагестана

Редакционный совет

Председатель редакционного совета муфтий РД Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

Главный редактор

Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ

Канонический редактор

Абдулла АДЖИМОЛЛАЕВ

Дизайн, вёрстка

Мухаммад МУСАЕВ
Иса ОМАРОВ

Менеджер

Абдусабир АХМЕДОВ

Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г.

Индекс 51325

При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам». Отпечатано в ООО «Дом печати» по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____

Сдано в печать 30 апреля 2016 г. в 15:00

Тираж 2650 экз.

Адрес редакции:

367027, РД, г. Махачкала, проспект Акушинского, 5-я линия, 19. Телефон редакции: 8-928-530-59-70.

Подписка и доставка по г. Махачкале: 914-222. по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24.

E-mail: assalamweb@gmail.com
www.assalam.ru